

УДК 321. 7

ІНДИКАТОРИ ДЕМОКРАТИЧНИХ СВОБОД У КОНТЕКСТІ НАЙНОВІШИХ ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Катерина Сичик

*Львівський національний університет ім. І. Франка
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: Sychyk.Kateryna@gmail.com*

Розглядаються методики аналізу рівня демократичних свобод в країнах ліберального типу та різні підходи до їхнього переосмислення в межах соціально-політичних досліджень. Проаналізовано методологічні особливості дослідження рівня демократичних свобод. Аналізуються практичні результати екстраполяції даних спостереження за демократичними країнами на побудову методик аналізу демократичних свобод в країнах перехідних демократій.

Ключові слова: демократія, свобода, ліберальні цінності, індикатори, критерії аналізу.

Сьогодні багато суспільств у своїх ціннісних основах належне місце відводять демократичним свободам. Свобода ще з часів Дж. Локка – вихідна основа державних утворень, формування нормативної та інституційної бази соціальної системи загалом [6]. І хоча інтерпретація цього феномену значно різнилась упродовж усієї історії політичної науки, значення її як першооснови соціального організму детермінує сьогодні необхідність глибинного аналізу основ її практичної реалізації.

Аналізуючи демократичні свободи як певні параметри демократії та її якісний потенціал, ми звертаємося до напрацювань видатних теоретиків демократії Г. Алмонда, Р. Арона, С. Верби, С. Гантінгтона, Л. Даймонда, Р. Даля, Р. Дарендорфа, А. Лейпхарта, Дж. Сарторі, Ф. Шміттера, Й. Шумпетера та ін. Окремі передумови, сприятливі чинники трансформації уявлень про якісні параметри демократичних свобод в умовах перехідних суспільств розглядаються також у працях В. Банс, Р. Бова, Т. Ванханен, Л. Вайтхед, А. Валензуели, Х. Візенталь, Ю. Габермас, Р. Гюнтер, А. Гідденс, Н. Діамандорус, Дж. Ді Палма, Д. Істон, Д. Коль'єр, Х. Лінц, С. Ліпсет, Д. Растоу, К. Росс, А. Степан, Е. Торрес-Ріvas та ін.

Метою нашого теоретико-методологічного екскурсу у площині розуміння вияву демократичних свобод у країнах сучасних демократій є аналіз трансформації підходів до дослідження цього феномену в умовах домінування постіндустріальних цінностей; розгляд методології соціально-політичного аналізу демократичних свобод, її обґрунтування та доповнення; популяризація якісних методів соціально-політичного дослідження.

В прикладних політичних дослідженнях такі основи іменують індикаторами соціально-політичних свобод. Найвідоміший центр дослідження рівня свободи у різних країнах світу – «Freedom house» [12], пропонує аналіз демократичних свобод на підставі наступних індикаторів:

– Підзвітність влади та право голосу:

1. Вільні та справедливі виборчі закони;
2. Ефективний та підзвітний уряд;

3. Громадянська активність та суспільний моніторинг;
  4. Незалежність ЗМІ.
- Громадянські свободи:
1. Захист від державного терору, необґрунтованого позбавлення свободи та тортур;
  2. Гендерна рівність та забезпечення прав меншостей;
  3. Свобода совісті та переконань;
  4. Свобода об'єднань.
- Верховенство закону:
1. Незалежність судової влади;
  2. Верховенство закону у громадянських та кримінальних справах;
  3. Підзвітність силових структур та збройних сил громадській владі;
  4. Право власності.
- Боротьба з корупцією та прозорість:
1. Середовище, яке сприяє захисту від корупції;
  2. Існування законів, етичних стандартів та розмежувань між приватним та державним секторами;
  3. Приведення в дію антикорупційних законів;
  4. Прозорість діяльності уряду.

З огляду на ці показники у 2015 році рейтинг країн за рівнем свободи був, на наш погляд, дещо некоректним. Зокрема, не вдаючись до критики цієї методології, розглянемо показники центру по країнах колишнього СРСР та постсоціалістичних країнах (всі індикатори об'єднані у дві категорії: політичні права та громадянські свободи, оцінка дається по шкалі від 1 до 7, 1 – максимальний рівень свободи, 7 – мінімальний рівень свободи).

Країни колишнього СРСР [2]

Країна	Політичні права	Громадянські свободи	Середній показник	Рівень свободи
Туркменістан	7	7	7	недостатній
Узбекистан	7	7	7	недостатній
Білорусь	7	6	6,5	недостатній
Азербайджан	6	6	6	недостатній
Таджикистан	6	6	6	недостатній
Казахстан	6	5	5,5	недостатній
Росія	6	6	6	недостатній
Грузія	3	3	3	Частково достатній
Україна	3	3	3	Частково достатній

Країни колишнього соцтабору [2]

Країна	Політичні	Громадянські свободи	Середній	Рівень
--------	-----------	----------------------	----------	--------

	права		показник	свободи
Латвія	2	2	2	достатній
Чехія	1	1	1	достатній
Естонія	1	1	1	достатній
Словаччина	1	1	1	достатній
Словенія	1	1	1	достатній
Литва	1	1	1	достатній
Польща	1	1	1	достатній

Таким чином, вироблена на підставі формальних показників та кількісних методів аналізу оцінка свободи стверджується у вигляді подібного рейтингу. Якщо показники 2 таблиці видаються нам закономірними, то в об'єктивності показників першої виникають сумніви. Так зупинимось на прикладі України. Логічно, що кожен з вище означених пунктів методології має свої розширені характеристики, так от ми наведемо декілька найбільш сумнівних щодо українських реалій індикаторів: 1.1 Існування рівних можливостей для проведення передвиборчих кампаній, наявність влади, яка заснована на волі народу, що реалізується шляхом вільних та справедливих виборів, існування можливості чергової зміни у владі серед різних політичних партій, що представляють конкуруючі інтереси та політичні погляди, існування необхідних норм для попередження надмірного впливу з боку економічних інтересів (наприклад, ефективне законодавство що стосується фінансування виборчих кампаній); 1.2. існування ефективної системи стримування та противаг, взаємовідповідальність гілок влади, мінімізація впливу інтересів впливових груп, існування конкурентної основи відбору на державну службу; 2.1. Існування механізмів захисту від тортур з боку державних осіб, в тому числі ефективні заходи покарання у випадку виявлення фактів таких тортур, існування гуманних умов затримання в тюрмах, існування ефективних механізмів захисту від свавілля при затриманні і т.д. 3.1. Існування захисту суддів від втручання з боку виконавчої або іншої гілки влади, існування всезагальної рівності перед судом та органами правосуддя і т.д. 4.1 Існування розподілу між державною службою та особистими інтересами державних службовців, існування належних процедур оприлюднення фінансових даних з метою попередження конфлікту інтересів серед державних службовців; 4.2. існування ефективних законодавчих та адміністративних механізмів сприяння чесності, а також попередження, виявлення та покарання суб'єктів корупційних діянь, існування необхідних заходів захисту від поширення корупції у сфері вищої освіти, існування ефективних та незалежних органів ревізії фінансової звітності, розслідування фактів корупційного діяння; 4.3. існування високого рівня прозорості у правовій, регулятивній та судовій сферах, що виявляється у доступі громадськості до урядової інформації, прозорість формування бюджету, своєчасність формування урядом докладної звітності щодо витрат, існування державної прозорості, відкритості та принципу ефективної конкуренції при розміщенні державних замовлень і т.д. [2].

Більшість з цих ознак не притаманні сучасній політичній системі України. Ще можна говорити про формально-нормативну означеність більшості індикаторів пункту 1.1., але про існування, наприклад, необхідних норм для попередження надмірного впливу з боку економічних інтересів, тобто ефективне законодавство у сфері фінансування виборчих кампаній говорити складно, навіть у площині суто фіктивної законодавчої регламентованості. Так само можна вести мову і про показники по пункту

4, в якому в більшості мова йде про рівень корупції, антикорупційні діяння та механізми їх запобігання. З цього приводу, варто зазначити, що Україна згідно із європейською статистикою в продовж довгого періоду не виконує антикорупційних рекомендацій GRECO (Групи держав Ради Європи проти корупції). GRECO не одноразово заявляла, що корупція в Україні може стати реальною загрозою принципам демократії, про що яскраво говорить 144 місце в рейтингу корумпованості, що був опублікований всесвітньою коаліцією по боротьбі з корупцією «Трансперенсі Інтернешнл» за період 2012–2014 рр. [12].

Загальна тенденція, яка спостерігається в усіх країнах колишнього СРСР, полягає в тому, що при існуванні демократичного законодавства (різною мірою для різних країн) можливість його реалізації є надто вузькою, для того щоб акцентувати на факторі існування достатнього рівня свободи. На наш погляд, серед невеликого переліку індикаторів України, скажімо, від тієї ж Росії, яку «*freedom house*» наділила середнім показником в 6 балів, відрізняє хіба що рівень свободи політичного самовираження, ЗМІ, захист прав меншості, свобода об'єднань (в першу чергу соціально-політичних), можливість репрезентації соціальними групами своїх інтересів шляхом їх інституалізації у політичні партії та їх вплив на урядову політику. Інші свободи в Україні, як і в європейських країнах СНД, загалом носять формально-декларативний характер, що детерміноване не лише колізіями законодавства та специфікою прагматичних інтересів політичної еліти, але й глибшими соціально-психологічними, ментальними та соціально-економічними означеннями усєї соціальної системи та соціальних взаємодій.

Це дає підстави відійти від однозначної вичерпності цієї методології, що є яскравим репрезентантом класичних ліберальних цінностей західного суспільства, його бачення формалізованих основ свободи, в першу чергу у тому аналізі, який стосується країн, що за класифікацією А. Лейпхарта [3, с. 94] не входять до числа 21 розвинутої демократії світу. Дослідник звертає увагу тут на наявність, власне, певних інституційних механізмів, які він називає «консолідованою демократією». Існування такої демократії залежить від об'єктивності таких умов: 1) здатність усвідомлювати небезпеку для суспільства з боку фрагментації суспільства; 2) наявність волі до збереження системи; 3) наявність еліт, які не ідентифікують себе з основними суспільними поділами і які є понад існуючими поділами; 4) можливість прийняття відповідних рішень, які б задовольняли вимоги субкультур.

Для комплексного дослідження ми виділяємо декілька рівнів аналізу. Перший рівень – це загальні характеристики системи. Сюди відносять: 1) стабільність системи, наявність соціополітичних поділів, що детермінують деструктивні системні процеси; 2) політичний режим; 3) специфіка політичної культури згідно із класифікацією Хофстеде-Боллінже; 4) аналіз ментальних структур соціуму (сприятливість політичної пропаганди, маніпуляціям); 5) економічна структура соціуму; 6) формування постматеріальних ціннісних орієнтирів соціальних груп та індивідів.

Стабільність системи – основний елемент аналізу будь-якого соціального явища. І хоча на цьому етапі дослідження ми застосовуємо редукцію бачення цієї стабільності (чи не стабільності), нехтуючи певним спектром детермінантних ознак такого стану, проте це дає змогу хоча і абстрактнішого, але необхідного для побудови гіпотетичних конструкцій розуміння.

Політичний режим виступає однією із якісних ознак стабільності системи та імпліцитно містить у своєму означенні вихідні елементи розуміння специфіки свободи. В цьому випадку йдеться про можливість утвердження так званих «режимів свободи» які

ми традиційно пов'язуємо із демократичними формами політичної системи. В умовах трансформації, «замерзання» чи динамічного розвитку системи, той чи інший політичний режим об'єктивується у певних інституційних ознаках соціально-політичного поля. Проте про дефініцію свободи у трансформативних системах говорити дещо складно, адже зазвичай вона носить аморфний характер, що відрізняє її від свободи у відносно стійких демократичних системах.

В порівняльній політології проблема культури та її кореляції із сферою політичного розглядається в рамках класифікації Хофстеде-Боллінже [13]. Г. Хофстеде і Д. Боллінже виділили чотири параметри культурної організації політичної влади у різних країнах: 1) рівень ієрархії (або дистанція влади) – ступінь нерівності людей, яка визнається нормальною населенням країни; 2) прагнення уникнути невизначеності – той рівень, якому люди надають перевагу структурно організованим ситуаціям перед структурно неорганізованим; 3) індивідуалізм – показник, якою мірою люди віддають перевагу діяльності окремої особистості, не як члена груп; 4) ступінь «мужності» – той рівень, в який «чоловічі цінності» (успіх, конкуренція, конкретний результат) переважають над «жіночими» (якість життя, теплі особисті відносини, поступливість, турбота про слабших, солідарність).

В цьому випадку наголошується на необхідності аналізу соціокультурних детермінант політичних процесів, надто коли йдеться про визначення держави як відповідної моделі соціальної структури. Цей аналіз проводиться на основі генеалогії соціальної системи та виокремлення її специфічних рис. Визначений критерій є чи не найголовнішим у перехідних суспільствах, коли на специфіку формування інституційної бази системи та вибір демократичних форм впливають ірраціональні чинники, зумовлені специфікою ментальності суспільства.

В умовах, коли стан соціального світу сприймається як деякий «х (ікс)», що наступив після визначеного, доволі зрозумілого, добре пояснюваного світу, раціональне сприйняття соціальної дійсності ускладнюється, натомість відбувається її інтерпретація за допомогою, закоріненої в ментальності народу архетипічної та міфологічної свідомості. «Зміні протистоїть природне, культурою не охоплене. Процес змін трансцендує за межі культурної до «природної» людини, до її «природних» прав. Проте «природне» в людині і є «міфічне» [11, с. 67]. Архетип (грец. *ἀρχή* (arche) – початок і *τυπος* (typos) – образ; прототип, проформа) – прообраз, початковий образ, ідея. Це поняття, що походить від традиції платонізму і відіграє головну роль у «аналітичній психології», розробленій К. Юнгом. Під шаром «особистісного несвідомого», що складало основний предмет вивчення в класичному психоаналізі З. Фрейда, К. Юнг виявляє «колективне несвідоме», що трактується як загальнолюдська основа душевного життя індивідів, наслідувана, а не сформована на базі індивідуального досвіду. Якщо в особистісному несвідомому основну роль відіграють «комплекси» (наприклад, комплекс Едіпа, комплекс неповноцінності) [11, с. 145], то структуроутворюючими елементами колективного несвідомого є «архетип» — універсальні моделі несвідомої психічної активності, котрі спонтанно визначають людське мислення і поведінку. Архетипи можна порівняти з кантівськими «апріорними формами» пізнання, однак вони позбавлені їх абстрактності й емоційно насичені. Власне архетипи не мають конкретного психічного змісту (К. Юнг уподібнював їх осям кристала); інша справа – архетипічні уявлення (символи) як результат спільної роботи свідомості і колективного несвідомого. Символи є єдність прозорого і таємного образу свідомості і не експлікованого змісту, що стоїть за ним та веде в несвідомі глибини психіки.

Економічна структура соціуму на цьому етапі аналізу відображає наявність ринкової структури економіки, конкурентоспроможних економічних структур, системи соціального забезпечення, мінімізація рівня розриву між найбільш та найменш забезпеченими прошарками населення.

Виділяючи матеріальні та постматеріальні цінності науковці тим самим зазначають, що сучасне суспільство знаходиться в процесі переосмислення аксіологічного поля людської діяльності, що стосується усіх без виключення його елементів в тому числі і цінності свободи. На наш погляд, лише суспільства, які екстраполюють ці нові ціннісні орієнтири у поле власних ціннісних конструктів, можуть претендувати на символічну та детермінантну роль свободи у динаміці розвитку соціальної системи загалом. Проте на даному етапі аналізу ще не йдеться про інституалізацію цих ціннісних орієнтирів у програмні положення політичних партій, рухів, громадських організацій.

Таким чином для того, щоб аналіз демократичних свобод набув вищого рівня об'єктивності, ми, проводячи таку характеристику системи на першому етапі дослідження, об'єктивуємо кількісний склад країн, які не підпадають під визначення ліберально орієнтованої держави [2]. Оцінка дається кожному із показників за шкалою від 1 до 6, де 6 – найбільш не сприятливі для розвитку демократії та ліберальних цінностей умови, 1 – високий рівень ліберальної орієнтації. Ті країни, які не відповідають даним критеріям, на наш погляд, не можуть бути оцінені з урахуванням тієї методології, яку пропонує «*Freedom house*» [12], яка у своїй сутності базується на ліберальних цінностях західного суспільства, та відповідному розумінню специфіки феномену свободи.

Наступний рівень аналізу передбачає дослідження специфіки соціально-політичних систем. Тут поряд із методологією «*Freedom house*», ми пропонуємо використовувати ряд інших груп критеріїв, зокрема: соціально-економічні, соціокультурні та соціально-політичні показники. В цьому випадку йдеться про специфіку сфер аналізу, яка впливає на об'єктивацію свободи у конкретному суспільстві. Необхідність такого доповнення існуючої методології, на наш погляд, можна обґрунтувати за допомогою концепції потреб А. Маслоу [8]. Піраміда, запропонована науковцем, характеризує ієрархію потреб, а так як свободу можна означити також як потребу соціального суб'єкта, можна прослідкувати певні закономірності її втілення.

У кожний конкретний момент часу людина буде прагнути до задоволення тієї потреби, що для неї є важливішою або сильною. Усі потреби можна зобразити у якості наступної послідовності:

- Фізіологічні потреби (потреби найнижчого рівня) є необхідними для виживання. Вони включають потребу в їжі, воді, захисті, відпочинку, сексуальні потреби.
- Потреби в безпеці включають потреби в захисті від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього світу і впевненість у тому, що фізіологічні потреби будуть задовольнятися в майбутньому (покупка страхового полісу або пошук надійної роботи з перспективами хорошої пенсії).
- Соціальні потреби (потреби в приналежності, дружбі, любові) включають почуття приналежності до чого-небудь або кого-небудь, підтримки.
- Потреби в повазі включають потреби в особистих досягненнях, компетентності, повазі з боку навколишніх, визнанні.
- Потреби в самовираженні, самореалізації – потреби в реалізації своїх потенційних можливостей і зростанні як особистості [8, с. 87].

Свобода тут виступає одночасно як чинник та результат переходу від однієї групи потреб до іншої, проте ніколи потреби у свободі самореалізації не будуть актуальними у соціальних групах та цілих країнах, де відсутній базисний загальносуспільний матеріальний рівень існування, правові норми соціального захисту, соціальна забезпеченість окремих груп населення, інституалізація механізмів впливу.

Таким чином в межах другої групи критеріїв аналізу ми виділяємо спочатку соціально-економічні та соціокультурні показники, які характеризують специфіку соціуму, а потім уже акцентуємо на соціально-політичних показниках як наслідку цієї специфіки та інституалізації детермінованих нею домінуючих інтересів.

Серед соціально-економічних показників вирізняємо наступні:

- Розмір прожиткового мінімуму;
- Чисельність населення з доходами нижчими прожиткового мінімуму;
- Середній рівень доходів громадян;
- Відсоток осіб, які знаходяться на соціальному забезпеченні;
- Грошові видатки та заощадження населення;
- Коефіцієнт диференціації прибутків населення: встановлює розмір перевищення грошових доходів високоприбуткових груп у порівнянні з низько прибутковими групами населення. Розрізняють: коефіцієнт фондів (співвідношення між середнім значенням прибутків всередині порівнюваних груп населення або їх частками у загальному об'ємі прибутків) та доцільний коефіцієнт диференціації;
- Коефіцієнт концентрації доходів: встановлює ступінь відхилення фактичного об'єму розподілу доходів населення від лінії їх рівномірного розподілу;
- Дефіцит прибутку: визначається на основі даних про чисельність та розмір доходів населення з прибутками нижчими за прожитковий мінімум та вичислюються як сумарне значення прибутку, що необхідне для його підвищення до величини прожиткового мінімуму;
- Індекс вартості робочої сили (*Employment Cost Index*);
- Індекс ділової активності (*Purchasing Managers Index*) [2].

Ці показники дозволять проаналізувати реальну картину можливості реалізації декларованих прав, які за умов відсутності елементарного матеріального забезпечення, фінансової незалежності та мінімізації рівня диференціації прибутку, не будуть мати об'єктивного реального значення. Адже, до прикладу, свобода пересування має більший шанс реалізації для особи, чий матеріальний статок дозволяє їй подорожувати навіть у найбільш віддалені куточки світу. Пряму кореляцію між рівнем економічного розвитку та реалізацією свободи ми можемо простежити на прикладі порівняння двох вище охарактеризованих таблиць, що стосуються країн колишнього СРСР та постсоціалістичних країн. Варто зазначити, що сьогодні економічні показники у країнах Прибалтики та Словенії перевищують навіть показники деяких країн старої Європи.

- До соціокультурних показників ми відносимо наступні:
- Частка осіб що мають вищу освіту;
- Відповідність даної вищої освіти світовим стандартам;
- Рівень ціннісної гомогенності;
- Специфіка політичної культури участі.

Ці критерії можуть бути розширені, але оскільки ми приділяли значну увагу ментальним та соціокультурним детермінантам у рамках аналізу на першому рівні, тут

пропонується лише їх більш конкретизована специфіка відповідно до цих ключових індикаторів.

Остання група показників – соціополітичні показники – об'єктивно є відображенням тих загальносуспільних тенденцій, які домінують у соціальній системі:

- відсоток партій, що захищають постматеріальні цінності;
- ціннісна специфіка соціально-політичних рухів та їх інституалізація;
- відсоток політичних сил лівого спрямування;
- впливовість націоналістичних та нових правих політичних рухів та партій.
- відповідно аналіз партійної структури соціуму передбачатиме врахування бар'єрів розвитку політичних сил, які були запропоновані М. Педерсеном.

Дослідник виділяє чотири таких бар'єри:

- бар'єр декларації;
- бар'єр авторизації (набуття правового статусу політичної партії);
- бар'єр репрезентації (здобуття партією місць в парламенті);
- бар'єр істотності (коаліційний потенціал партії).

Головний акцент у межах даного блоку показників надається репрезентативності постіндустріальних цінностей або у програмах старих політичних партій або у якості ключової відмінності нових. Такий показник на нашу думку відображає актуальність певного роду потреб соціуму, тобто те, на якому рівні піраміди А. Маслоу [8] знаходиться суспільство. Наприклад, видається неможливим сьогодні те, що б політичні сили розвинутих європейських країн обходили у своїх положеннях проблеми гендерної рівності, екологічні проблеми, проблеми ядерного роззброєння і т.п.

Отже, у відповідності із цими тенденціями у даній роботі ми намагалися дещо змінити уявлення про методологію соціального аналізу демократичних свобод, доповнивши та дещо змінивши його критерії.

Виділяючи два рівня аналізу, на першому, який полягає у загальносистемній характеристиці, ми пропонуємо виділити ряд ліберально орієнтованих держав, які експліцитно дають можливість їх аналізу на основі запропонованої методології. Другий рівень передбачає дослідження специфіки соціально-політичних систем. Тут поряд із методологією «*Freedom house*», ми пропонуємо використовувати ряд якісних груп критеріїв. Для цього ми виділяємо наступні групи: соціально-економічні, соціокультурні та соціально-політичні показники. Тут йдеться про специфіку сфер аналізу, що впливає на об'єктивізацію демократичних свобод у певному конкретному суспільстві (з урахуванням його ментальних, соціально-економічних та ціннісних основ динаміки).

Отже, запропонована методологія дозволяє розширити якісне поле визначення свободи у тому чи іншому соціальному утворенні, прослідкувавши специфіку всього спектру її детермінант. Ми намагаємося реально відобразити картину аксіологічного, економічного, політичного розвитку, які стають чинниками не лише декларативної основи цінності свободи як такої, але й чинниками її об'єктивної реалізації.

Список використаної літератури

1. *Лейпхарт А.* Демократия в многосоставных обществах: сравнительное исследование / А. Лейпхарт. – М.: Аспект Пресс, 1997. – 287 с.
2. *Липман У.* Публичная философия / У. Липман. – М.: Идея-Пресс, 2004. – 160 с.
3. *Локк Дж.* Два трактата про врядування / Дж. Локк. – Київ: Основи, 2001. – 264 с.

4. *Макінтайр А.* После добродетели: Исследования теории морали / А. Макінтайр. – М.: Академический проект, 2000. – 384 с.
5. *Маслоу А.* Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.
6. *Роулз Дж.* Идеи блага и приоритет права / Дж. Роулз // Современный либерализм: Ролз, Берлин, Дворкин, Кимлика, Сэндел, Тейлор, Уолдрон. – М.: Дом интеллектуальной книги, Прогресс-традиция, 1998. – С. 76–107.
7. *Роулз Дж.* Політичний лібералізм / Дж. Роулз. – Київ : Основи, 2000. – 382 с.
8. *Фрейд З.* Основные психологические теории в психоанализе / Фрейд З.; пер. з нем. М. В. Вульф, А. А. Спектор. – М.: АСТ, 2006. – 400 с.
9. Freedom House. Freedom in the World 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world#.VUH0nyHtmko>
10. *Hofstede Geert.* Culture's Consequences / Geert Hofstede [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geerthofstede.nl/geert.aspx>
11. Глобальна порівняльна таблиця «Трансперенсі Інтернешнл» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/cpi/global-table>
12. *Гаск Ф.* Конституція свободи / Ф. Гаск – Львів: Літопис, 2002. – 556 с.

Стаття надійшла до редколегії 29.04.2015

Прийнята до друку 01.07.2015

INDICATORS OF DEMOCRATIC FREEDOMS IN THE CONTEXT NEWEST APPLIED RESEARCH

Sychyk Kateryna

*Ivan Franko National University of Lviv
Institute of philosophy, department of theory and history of political science,
Universytetska str, 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: Sychyk.Kateryna@gmail.com*

The technique of analysis of the level of democratic freedoms in the liberal type, and different approaches to their critical reflection considered within the current social and political research. Disclosed methodological features of the study revealed the level of democratic freedoms. Analyzes the practical results of the extrapolation of observations for the countries of the democratic camp on construction techniques of the analysis of democratic freedoms in the countries of transitional democracies.

Key words: democracy, freedom, liberal values, indicators, criteria analysis.

ИНДИКАТОРЫ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ СВОБОД В КОНТЕКСТАХ НОВЕЙШИХ ПРИКЛАДНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Екатерина Сычик

*Львовский национальный университет им. И. Франко
философский факультет, кафедра теории и истории политической науки
ул. Университетская 1, 79000, Украина
e-mail: Sychyk.Kateryna@gmail.com*

Рассматриваются методики анализа уровня демократических свобод в странах либерального типа и различные подходы к их критическому переосмыслению в рамках актуальных социально-политических исследований. Раскрываются методологические особенности исследования уровня демократических свобод. Анализируются практические результаты экстраполяции данных наблюдения в демократических странах на построение методик анализа демократических свобод в странах переходных демократий.

Ключевые слова: демократия, свобода, либеральные ценности, индикаторы, критерии анализа.